

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра менеджменту ім. І.А. Маркіної

СИЛАБУС ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

освітня (освітньо-наукова) програма Менеджмент
спеціальність 073 Менеджмент
галузь знань 07 Управління та адміністрування
ступінь вищої освіти Доктор філософії

Розробник: Дмитро Дячков, професор кафедри менеджменту
ім. І.А. Маркіної, д.е.н., доцент

Гарант: Микола Зось-Кіор, професор кафедри менеджменту ім. І.А. Маркіної,
д.е.н., професор

Полтава
2022 р.

Форма опису навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Актуальні проблеми детінізації економіки та управління безпекою підприємства
Назва структурного підрозділу	Кафедра менеджменту ім. І.А. Маркіної Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач: Дячков Дмитро</i> , доктор економічних наук, доцент <i>Контакти:</i> ауд. 487а (навчальний корпус №4) <i>e-mail:</i> dmytro.dyachkov@pdaa.edu.ua тел. 066 172 23 11 сторінка викладача: https://www.pdaa.edu.ua/people/dyachkov-dmytro-volodymyrovych
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Спеціальність	073 Менеджмент
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	«Англійська мова академічного спрямування», «Сучасні інформаційні технології в науковій діяльності», «Філософія науки», «Управління науковими проектами»

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування системи спеціальних знань з питань аналізу проблем тіньової економіки, причин та наслідків існування останньої для держави як на теренах України, так і на міжнародному рівні та організації систем безпеки на підприємствах з урахуванням вимог системи національної безпеки.

Основні завдання навчальної дисципліни: вивчення основних теоретичних положень дисципліни; з'ясування сутності та основних положень детінізації економіки та забезпечення безпеки України; визначення основних напрямів забезпечення національної безпеки держави; формування знань, умінь та творчого підходу при розробці та управлінні системою безпеки; розкриття специфіки політики держави в умовах тінізації економіки; охарактеризувати етапи формування зарубіжних і вітчизняних тіньових фінансових потоків; вивчення основних категорій, принципів побудови, показників економічної безпеки з метою здійснення економічного аналізу і моделювання на макrorівні та розробки заходів щодо регулювання рівня тінізації економіки; оволодіння методикою побудови кількісних моделей економічної безпеки на базі системи національних рахунків та методів детінізації; проведення базисних та нормативних прогнозних розрахунків на основі статистичного аналізу, враховуючи тенденції та закономірності, що сталися в економіці.

Компетентності:

загальні:

ЗК 01. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

ЗК 02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

спеціальні (фахові):

СК 01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках;

СК 04. Здатність ініціювати, розробляти, реалізовувати та управляти науковими проектами у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках та/або складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності;

СК 05. Уміння розробляти моделі і стратегії управлінської діяльності та приймати управлінські рішення на основі досліджень.

Програмні результати навчання:

РН 04. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне значення та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів;

ПРН 06. Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження з менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; складати пропозиції щодо фінансування досліджень та/або проектів;

РН 10. Організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження у сфері менеджменту на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики з урахуванням галузевої та безпекової складової.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Тіньова економіка як глобальна проблема світового співтовариства

Тема 2. Загальне і специфічне тіньової економіки в країнах з розвинутою і трансформаційною економікою

Тема 3. Методи оцінки тіньового і неформального секторів економіки

- Тема 4. Вплив розвитку ринкового механізму на детінізацію економіки
Тема 5. Теоретичні засади управління безпекою підприємства
Тема 6. Основні складові безпеки підприємства
Тема 7. Система управління безпекою підприємства
Тема 8. Форми управління безпекою підприємства
Тема 9. Цифрова безпека та комунікація в онлайні

Трудомісткість:

Загальна кількість годин 150 год.

Кількість кредитів 5

Форма семестрового контролю екзамен

Таблиця 1

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма навчання 073АС_МЕН_дфд_2022; 073АС_МЕН_дфд_2021[1]			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
Тема 1. Тіньова економіка як глобальна проблема світового співтовариства	16	4	2	10
Тема 2. Загальне і специфічне тіньової економіки в країнах з розвинутою і трансформаційною економікою	18	2	2	14
Тема 3. Методи оцінки тіньового і неформального секторів економіки	16	2	4	10
Тема 4. Вплив розвитку ринкового механізму на детінізацію економіки	18	2	2	14
Тема 5. Теоретичні засади управління безпекою підприємства	16	4	2	10
Тема 6. Основні складові безпеки підприємства	16	4	4	8
Тема 7. Система управління безпекою підприємства	16	4	4	8
Тема 8. Форми управління безпекою підприємства	16	2	2	12
Тема 9. Цифрова безпека та комунікація в онлайні	18	2	2	14
Усього годин	150	26	24	100

Таблиця 2

**Форми контролю результатів навчання (Денна форма навчання :
073АС_МЕН_дфд_2022; 073АС_МЕН_дфд_2021[1])**

Програмні результати навчання	Форма оцінювання				
	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Екзамен	Тези*	Разом
РН 04. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне значення та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів;	22	10	8		40
ПРН 06. Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження з менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; складати пропозиції щодо фінансування досліджень та/або проектів;	10	6	4		20
РН 10. Організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження у сфері менеджменту на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики з урахуванням галузевої та безпекової складової.	22	10	8		40
Разом	54	26	20	10	100

* є необов'язковими, але дають змогу отримати додаткові бали

Таблиця 3

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни (Денна форма навчання : 073АС МЕН дфд 2022; 073АС МЕН дфд 2021[1])

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Тези*	Екзамен	
Тема 1. Тіньова економіка як глобальна проблема світового співтовариства	6	3	10*	20	9
Тема 2. Загальне і специфічне тіньової економіки в країнах з розвинутою і трансформаційною економікою	6	3			9
Тема 3. Методи оцінки тіньового і неформального секторів економіки	6	3			9
Тема 4. Вплив розвитку ринкового механізму на детінізацію економіки	6	3			9
Тема 5. Теоретичні засади управління безпекою підприємства	6	3			9
Тема 6. Основні складові безпеки підприємства	6	3			9
Тема 7. Система управління безпекою підприємства	6	3			9
Тема 8. Форми управління безпекою підприємства	6	3			9
Тема 9. Цифрова безпека та комунікація в онлайні	6	2			8
Тези					
Екзамен	-	-	-	20	
Разом	54	26	10*	20	100

* є необов'язковими, але дають змогу отримати додаткові бали

Політика навчальної дисципліни

Політика щодо дедлайнів та перескладання: здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання LMS Moodle), до яких має бути виконано певне завдання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-1 бал).

Політика щодо відвідування: відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, не дозволяються пропуски занять та запізнення з неповажних причин. Здобувачі освіти повинні приймати активну участь під час проведення занять, виконувати необхідний мінімум навчальної роботи, що є допуском до підсумкового контролю. Обов'язкове вимкнення мобільних девайсів під час відвідування занять в аудиторії. В умовах впровадження дистанційної форми навчання за наявності об'єктивних причин (наприклад, лікарняні, індивідуальний графік, знаходження на карантині тощо) та за узгодженням з викладачем, освоєння навчальної дисципліни здобувачами вищої освіти може здійснюватися самостійно, на засадах академічної доброчесності. При цьому щотижня здобувач вищої освіти має звітувати через електронну пошту або через систему дистанційного навчання LMS Moodle про стан виконання завдань та раз на тиждень – за графіком консультацій – виходити на онлайн-консультацію.

Політика щодо академічної доброчесності: виконані завдання здобувачами вищої освіти мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями у межах встановлених норм. У разі виявлення факту плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Здобувачі вищої освіти мають право на перезарахування результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті згідно відповідного Положення про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Здобувачі можуть самостійно на платформах онлайн-освіти, шляхом участі у короткострокових навчальних програмах і проєктах (з видачею сертифіката) опановувати навчальний матеріал, який за змістом дозволяє набути очікувані навчальні результати навчальної дисципліни.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Презентації, відеоматеріали.

Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Дячков Д. В. Управлінські аспекти інформаційної безпеки: теорія, методологія, практика : монографія. Полтава : Вид-во : «Інтер-М», 2019. 424 с.
2. Маркіна І. А., Дячков Д. В. Управління безпекою в бізнес-середовищі: навч. посіб. Полтава : Вид-во «Сімон», 2017. 205 с.
3. Diachkov D. Formation of the information security policy of an enterprise : collective monograph. *Theory and practice of social, economic and technological changes*. Nemoros. Prague, 2018. P. 277–284.
4. Diachkov D. Peculiarities of classification of information security threats for different subjects of information relations : collective monograph. *Management of the 21st century: globalization challenges*. Nemoros s.r.o., Prague, 2018. P. 289–296.
5. Diachkov D. Respective development trends IT-technologies and information protection technologies. *Security of the XXI century: national and geopolitical aspects* : collective monograph / in edition I. Markina. Nemoros s.r.o., 2020. P. 89–95.
6. Diachkov D. Threats to information security: monitoring aspect. *Management of the 21st century : globalization challenges*. Issue 2 : collective monograph. Prague: Nemoros s.p.o., 2019. P. 60–65.
7. Markina I., Adedeji Oke, Diachkov D. Monitoring the level of sustainable development of the enterprise. *Problems and Perspectives in Management*. Vol. 15, Issue 1, 2017. P. 210–220. (1,04 друк. арк. / 0,35 друк. арк.).
8. Markina I., Aranchii V., Diachkov D., Romanchenko Yu., Syomych M. Economic security management: Innovative leadership. Advanced trends in ICT for innovative business management : monograph. Edited By Katarzyna Szymczyk, Ibrahiem M. M. El Emary. *Taylor & Francis eBooks*. 2021. 298 p. URL : <https://www.routledge.com/Advanced-Trends-in-ICT-for-Innovative-Business-Management/Szymczyk-El-Emary/p/book/9781003028932>
9. Markina I., Diachkov D., S'omych M. The influence of the shadow economy on the socio-economic development of Ukraine. *Perspectives – journal on economic*. Issues. 28 jún 2017. Vol. 5. P. 37–50.
10. Markina I., Syomych M., Diachkov D. Cybercrime as a leading threat to information security in the countries with transitional economy. *Proceedings of the 2nd International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (ICSEAL 2018)*. URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/icseal-18/25904333>.
11. Markina I., Diachkov D. Information security audit specificity. *Modern Science – Moderi veda*. 2019. №1. P. 31–38.
12. Markina I., Diachkov D. The main features of information warfare in the modern business sector. *Scientific letters of academic society of Michal baludansky*. 2016. 4 (2). P. 82–84.
13. Markina I., Safonov Yu., Zhylynska O., Diachkov D., Varaksina E. Defining the dimensions of national security, financial security and food supply chain in Ukraine. *International Journal of Supply Chain Management*. 2018. Vol 7. № 6. URL : <http://ojs.excelingtech.co.uk/index.php/IJSCM/article/view/2559>.
14. Дячков Д. В., Потапюк І.П., Капран І.В. Економічна безпека в системі стратегічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/173>.
15. Дячков Д. В., Вовк М. О., Боскіна М. Г. Особливості техніко-технологічного менеджменту інформаційної безпеки підприємства в умовах бізнес-середовища. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23/2021. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/163>.
16. Дячков Д. В. Методичні підходи до оцінки інформаційної безпеки підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету : Серія «Економіка і менеджмент»*. 2017. № 12 (74). С. 87–92.

17. Дячков Д. В. Особливості впровадження стандартів інформаційної безпеки на вітчизняних підприємствах. *Економічний розвиток : теорія, методологія, управління* : збірник статей за матер. IV Міжнарод. наук.-практ. конф. Будапешт-Прага-Київ, 2016. С. 104–112.
18. Дячков Д. В. Розробка методологічних засад оцінювання та діагностики інформаційної безпеки підприємств агропродовольчої сфери. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 3. С. 188–197.
19. Дячков Д. В. Структурно-функціональні параметри інформаційної безпеки. *Менеджмент XXI століття : глобалізаційні виклики* : колективна монографія / за ред. І. А. Маркіної. Полтава: В-во «Сімон», 2017. С. 585–595.
20. Дячков Д. В. Теоретичні основи дослідження сутності інформаційної безпеки. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Полтава : ПДАА, 2016. Вип. 2 (13). С. 110–116.
21. Дячков Д. В. Формування моделі інформаційної безпеки. *Причорноморські економічні студії*: науковий журнал. О. : ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2017. С. 263–267.
22. Дячков Д. В. Формування моделі політики інформаційної безпеки на основі концепцій «глибинного захисту». *Підприємництво і торгівля : збірник наукових праць*. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2019. Вип. 25. С. 116–122.
23. Дячков Д. В. Характеристика сучасних загроз системі управління інформаційною безпекою аграрних підприємств. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2019. Випуск 6.1-1 (56). С. 172–178.
24. Дячков Д. В., Батура В. Ю., Сокирко І. А. Формування організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка та управління*. К. : ВД «Гельветика», 2019. Т. 30 (69). № 5. Ч. 2. С. 31–36.
25. Дячков Д. В., Кіт В. В., Паскаль А. В. Технологія забезпечення інформаційної безпеки підприємства. *Економічний форум*. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2018. № 4. С. 157–162.
26. Дячков Д. В., Черниш І. В., Потапюк І. П. Особливості забезпечення економічної безпеки в контексті інформатизації соціально-економічних відносин. *Менеджмент у XXI сторіччі: методологія і практика* : монографія / колектив авторів за ред. д-ра екон. наук І. А. Маркіної. Полтава : В-во «Сімон», 2015. С. 160–174.
27. Дячков, Д. В. Стратегічні напрями управління інформаційною безпекою підприємств агропродовольчої сфери. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 4. С. 70–78.
28. Зось-Кіор М. В., Дячков Д. В., Павлик Р. В. Система економічної безпеки підприємства: поняття, принципи, сутність. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2019. № 5. С. 103–109.
29. Маркіна І. А., Дячков Д. В. Організаційні засади створення віртуальної платформи «забезпечення інформаційної безпеки підприємств агропродовольчої сфери» на засадах інтелектуального краудсорсингу. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка : Економічні науки*. 2019. Вип. 202. С. 450–461.
30. Наторіна А. О. Синкретичність менеджменту цифрових ризиків та інформаційної безпеки. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. №3(89) С. 30–34.
31. Передерій Т.С. Стратегія цифрової безпеки підприємства як драйвер цифрової трансформації економіки України. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2 (37). С. 201-204.
32. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження

Кабінету міністрів України від 17.01.2018 р. №67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/>.

33. Цифрова адженда України — 2020 (“Цифровий порядок денний” — 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти “цифровізації” України д 2020 року / НІТЕСН office. 2016. грудень. 90 с. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

Допоміжна

1. Варналій З.С., Гончарук А.Я., Жаліло Я.А. та ін. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації. К.: Знання, 2009. 647 с.
2. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. для студ. вищ. навч. Закладів. К. : ЦУЛ, 2008. 239 с.
3. Мазур І. Детенізація економіки України: теорія та практика: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. 239 с.
4. Баженова О. Економічна безпека України : сучасний етап. *Банківська справа*. №1, 2008. С. 52-61.
5. Баженова О. В. Методика визначення оцінки економічної безпеки держави. *Актуальні проблеми підприємницької діяльності в Україні*. Вип. 3, 2003. С. 4-9.
6. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : [монографія]. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 209 с.
7. Лех Г. А., Табачук А. Я. Особливості тіньової економіки в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів, 2010. Вип. 20.9. С. 186-192.
8. Мазур І. І. Детенізація економіки як пріоритет економічної безпеки України. Статистичні пріоритети. 2008. № 3 (9). С. 76-84.

Інформаційні ресурси

1. http://libfree.com/165060163-onomikaekonomichna bezpeka_koristin_oye.html
2. http://dSPACE.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3465/1/НМІП_Організація%20та%20управління%20системою%20економічної%20безпеки%20підприємства.pdf
3. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-10/lyashenko_1_druk-43fc7.pdf
4. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2010/Shevchenko_2009.pdf
5. <https://subject.com.ua/economic/safety/>
6. http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/17593/1/Економічна%20безпека%20підприємства_підручник.pdf
7. http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17973/6/Ekonomichna_ta_majnova_bezpeka_biznesu.pdf
8. http://elibrary.donnue.edu.ua/1422/1/Rozhenko_KL_2016_12.pdf
9. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monograph/article/view/danilova.kontseptsia-2020/1859>
10. <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5933/1/Монографія%20с%20отредакт%20рнс%20ДГУВД%202020.pdf>
11. <https://core.ac.uk/download/pdf/81588298.pdf>
12. http://stud.com.ua/51850/ekonomika/vidi_tinovoyi_ekonomiki
13. <http://epi.cc.ua/tenevaya-ekonomika-33647.html>
14. http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/4466/1/Shadow_econ.pdf
http://dSPACE.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/430/1/Монографія_Кіржецький.pdf